

Határozatok Tára

NILS WAHL
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. március 21.¹

C-109/17. sz. ügy

Bankia SA
kontra
Juan Carlos Marí Merino
Juan Pérez Gavilán
María de la Concepción Marí Merino

(a Juzgado de Primera Instancia No 5 de Cartagena [cartagenai 5. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Fogyasztóvédelem – 2005/29/EK irányelv – A fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat – Jelzálog-fedezetű kölcsönszerződés – Az ingatlan árverést megelőző újraértékelése – A jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felülvizsgálata – A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére alkalmas »megfelelő és hatékony eszközök« – A 93/13/EGK irányelvvel való kapcsolat – A 2005/29 irányelv alapján magatartási kódex nemzeti bíróság által történő érvényesítésének lehetősége”

1. A 2005/29/EK irányelv² által előírt fogyasztóvédelem biztosítása érdekében jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásokban lehetővé kell-e tenni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hivatalból vagy az egyik fél kérelmére történő vizsgálatát? Ez a kérdés képezi alapját a Juzgado de Primera Instancia No 5 de Cartagena (cartagenai 5. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett ügynek.

2. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő ügyben felvetett kérdés tehát a Bíróság által a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvvel³ összefüggésben vizsgált hasonló kérdésekre emlékeztet. Ezért a jelen indítványban foglalt egyik szempont annak elemzése, hogy a két fogyasztóvédelmi eszköz milyen mértékű védelmet biztosít.

¹ Eredeti nyelv: angol.

² A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i európai parlamenti és tanácsi irányelv („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL 2005. L 149., 22. o.).

³ 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.). Lásd különösen: 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164.

I. Jogi háttér

A. Az uniós jog

3. A 2005/29 irányelv 2. cikkének f) pontjában foglalt meghatározás szerint „magatartási kódex” „az a megállapodás vagy – nem tagállami törvény, rendelet vagy közigazgatási rendelkezés által előírt – szabálygyűttes, amely meghatározza azon kereskedők magatartását, akik egy vagy több sajátos kereskedelmi gyakorlat vagy üzletág vonatkozásában e kódexet magukra nézve kötelezőnek ismerik el”.

4. A 2005/29 irányelv 3. cikke az irányelv hatályát a következőképpen határozza meg:

„(1) Ezt az irányelvet az üzleti vállalkozásoknak a termékhez kapcsolódó kereskedelmi ügylet lebonyolítását megelőzően és azt követően, valamint a lebonyolítás során, a fogyasztókkal szemben folytatott, az 5. cikkben meghatározott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatára kell alkalmazni.

(2) Ez az irányelv nem érinti a szerződések jogát és különösen a szerződések érvényességére, létrejöttére és joghatásaira vonatkozó szabályokat.

[...]

(4) Az ezen irányelv és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok különös vonatkozásait szabályozó egyéb közösségi szabályok közötti összeütközés esetén az utóbbiak az irányadók, és e különös vonatkozások tekintetében azokat kell alkalmazni.

[...]”

5. A 2005/29 irányelv „Magatartási kódexek” címet viselő 10. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ez az irányelv nem zárja ki azt, hogy – a tagállamok esetleges ösztönzésére – a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat a magatartási kódexek felelősei ellenőrizzék, valamint hogy a 11. cikkben említett személyek vagy szervezetek az ilyen testületekhez forduljanak, amennyiben az ilyen testületek előtti eljárások a szóban forgó cikkben említett bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárások mellett rendelkezésre állnak.

Az ilyen ellenőrző testületekhez való fordulás soha nem tekinthető a bíróság vagy közigazgatási hatóság előtti – 11. cikk szerinti – jogorvoslatról való lemondásnak.”

6. Ezen irányelv 11. cikke az irányelv rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozik. Ennek értelmében:

„(1) A tagállamok a fogyasztók érdekében biztosítják a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére, valamint az ezen irányelv rendelkezései betartásának kikényszerítésére alkalmas megfelelő és hatékony eszközöket.

Ezek az eszközök magukban foglalják azokat a jogi rendelkezéseket, amelyek lehetővé teszik azoknak a személyeknek vagy szervezeteknek – a versenytársakat is beleértve –, amelyeknek a nemzeti jog alapján jogos érdekük fűződik a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdéséhez, hogy:

a) bírósághoz forduljanak az ilyen tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok miatt;

és/vagy

- b) az ilyen tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében olyan közigazgatási hatóság előtt eljárást indítsanak, amely hatáskörrel rendelkezik a panaszok elbírálására, vagy megfelelő bírósági eljárás kezdeményezésére.

[...]

(2) Az (1) bekezdésben említett jogi rendelkezések szerint a tagállamok a bíróságokra vagy a közigazgatási hatóságokra ruházhatják azokat a hatásköröket, amelyek felhatalmazzák azokat arra, hogy olyan esetekben, amikor ezeket az intézkedéseket szükségesnek ítélik, figyelembe véve az összes felmerülő érdeket és különösen a közérdeket:

- a) elrendeljék a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetését, vagy megindítsák az ilyen gyakorlatok megszüntetésének elrendeléséhez szükséges megfelelő bírósági eljárást,

vagy

- b) amennyiben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat még nem valósult meg, de alkalmazása hamarosan bekövetkezhet, elrendeljék a tervezett gyakorlat megtiltását vagy megindítsák a gyakorlat megtiltásának elrendeléséhez szükséges megfelelő bírósági eljárást,

akár a tényleges veszteségre vagy kárra, illetve a kereskedő részéről felmerülő szándéokra vagy gondatlanságra utaló bizonyíték hiányában is.

[...]”

7. A 2005/29 irányelv „Szankciók” című 13. cikke szerint „[a] tagállamok szankciókat állapítanak meg az ezen irányelv végrehajtásaként elfogadott nemzeti rendelkezések megsértésének esetére, és meghoznak minden szükséges intézkedést e szankciók végrehajtásának biztosítására. Ezeknek a szankcióknak hatékonynak, arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük”.

B. A spanyol jog

1. A tisztességtelen versenyről szóló törvény

8. A 2009. december 30-i 29. sz. törvénnyel módosított, 1991. január 10-i Ley de Competencia Desleal (a tisztességtelen versenyről szóló törvény) 4., 5., 7. és 8. cikke meghatározza, hogy a spanyol jog értelmében a kereskedők és fogyasztók közötti ügyletekben mely eljárások minősülnek tisztességtelennek.

9. A tisztességtelen versenyről szóló törvény 32. cikke szabályozza a tisztességtelen magatartások ellen benyújtható kereseteket, és többek között a következőket sorolja fel: i. a tisztességtelenség megállapítására irányuló kereset, ii. a tisztességtelen magatartás abbahagyására vagy annak jövőbeni ismétlődésének megtiltására irányuló kereset, iii. a tisztességtelen magatartás joghatásainak megszüntetésére irányuló kereset és iv. a tisztességtelen magatartás által okozott károk megtérítésére irányuló kereset, amennyiben az ügynök felróhatóan vagy szándékosan járt el.

2. A fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvény

10. A 2007. november 16-i Real Decreto Legislativo 1/2007 (1/2007. sz. királyi törvényerejű rendelet) által elfogadott és a 2009. december 30-i 29/2009. sz. törvénnyel módosított Ley General de Defensa de Consumidores y Usuarios (a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvény) a kereskedők számára a fogyasztókkal fennálló ügyleteikben követendő kereskedelmi gyakorlatokat határoz meg, valamint tájékoztatási kötelezettséget ír elő.

3. A 6/2012. sz. királyi rendelet

11. A 2012. március 9-i 6. sz. királyi rendelet olyan, helyes gyakorlatokról szóló kódexet állapított meg, amelyhez a hitelintézetek önkéntesen csatlakozhattak (a továbbiakban: helyes banki gyakorlatokról szóló kódex). A kódex előmozdítja azt, hogy – az adós otthonát terhelő jelzáloggal fedezett adósság átütemezése folytán – a spanyol pénzügyi ágazat is vegye ki a részét a 2008-as válság nyomán kialakult nehéz gazdasági és társadalmi helyzet megkönnyítésében. Ez a következő három intézkedés segítségével valósul meg: i. a jelzálogkölcson-tartozás átütemezése, ii. a tőkeösszeg-tartozás leértékelése, és iii. *datio in solutum*, vagyis fizetés helyetti átengedés.

12. A királyi rendelet 5. cikke előírja, hogy a hitelintézet csatlakozásától kezdődően a helyes gyakorlatokról szóló kódex előírásai kötelezően alkalmazandók.

13. A 6. cikkel összhangban a helyes gyakorlatokról szóló kódex tiszteletben tartását ellenőrző bizottság felügyeli. A Banco de España-hoz (spanyol központi bank) panaszt lehet benyújtani a helyes gyakorlatokról szóló kódexnek a hitelintézetek általi feltételezett megsértése miatt.

4. A polgári perrendtartás

14. Spanyolországban a jelzálogjog érvényesítését és az egyéb végrehajtható okiratokat a Ley de Enjuiciamiento Civil (polgári perrendtartás) szabályozza. Az alapügyben szereplő tényállásra a polgári perrendtartás 2009. november 3-i 13. sz. törvénnyel⁴ és 2013. május 14-i 1. sz. törvénnyel⁵ módosított változata az irányadó.

15. A polgári perrendtartás 517. cikke felsorolja a végrehajtható okiratokat, köztük a közokiratokat.

16. Az 552. cikk előírja, hogy a nem bírósági okiratokon alapuló végrehajtás iránti kérelmek a bíróság által hivatalból felülvizsgálhatók, azonban csak a végrehajtható okiratban szereplő tisztességtelen feltételek esetében.

17. A 670. cikk árverés esetén a legjobb ajánlat elfogadását, fizetést és a vagyontárgy hitelező általi megszerzését szabályozza. A rendelkezés célja annak biztosítása, hogy az esetek többségében a legmagasabb ajánlatot tevő vagy a végrehajtást kérő legalább az árverésen a kikiáltási ár 70%-át fizesse meg. Abban az esetben, ha a végrehajtást kérő nem él a vagyontárgy javára történő odaítélésének lehetőségével, a vagyontárgyat a legjobb ajánlattevőnek ítélik oda akkor is, ha az általa ajánlott összeg a kikiáltási ár 70%-ánál alacsonyabb. Ilyen esetben az általa ajánlott összegnek meg kell haladnia a becsérték 50%-át, vagy ha az annál alacsonyabb, akkor legalább a tartozás összegét fedeznie kell.

⁴ Az eljárási jogszabályoknak az új Bírósági Hivatal létrehozása érdekében történő módosításáról.

⁵ A jelzáloghitel-adósok védelmére, az adósság átütemezésére és a szociális bérlakásokra vonatkozó intézkedésekről.

18. A polgári perrendtartás 671. cikke olyan helyzeteket szabályoz, amelyekben az árverésen senki nem tesz ajánlatot. Ebben az esetben a hitelező az árverés befejezését követő húsz napon belül kérheti a vagyontárgy odaítélését. Amennyiben az adós saját lakhatás céljára szolgáló lakóingatlanáról van szó, az odaítélésre az árverésre bocsátás időpontja szerinti érték 70%-áért, vagy ha az az összeg, amely a hitelezőt a tartozás miatt bármilyen jogcímen megilleti, e százaléknál alacsonyabb, 60%-áért kerül sor. Ha a hitelező e lehetőséggel nem él, a bíróság a végrehajtás alá vont személy kérelmére megszüntetheti a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást.

19. A 682. cikk szabályozza a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás előfeltételeit. E cikk értelmében a jelzálog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás kizárólag akkor indítható, ha a jelzálogjogot alapító okirat meghatározza a jelzálogjoggal terhelt ingatlan vagy egyéb vagyontárgy tekintetében az érdekeltek által becsült árat, amely az árverésen a kikiáltási ár megállapítására szolgál. A kikiáltási árnak minden esetben el kell érnie a kölcsön nyújtásához szükséges értékbecslésben jelzett ár legalább 75%-át.

20. A 695. cikk (1) bekezdése a jelzáloggal terhelt vagyontárgy kényszerértékesítésével szemben felhozható kifogások indokainak kimerítő jellegű felsorolását rögzíti. Ezek az indokok a következők: i. a biztosíték vagy a biztosított kötelezettség megszűnése, ii. a tartozás összegének hibás megállapítása, amennyiben a biztosított tartozás a végrehajtást kérő és a végrehajtás alá vont személy közötti számla lezárását szükségessé tevő eladósodásból ered, iii. jelzáloggal terhelt vagy a végrehajtás alá vont személy birtokából történő elvonással lefoglalt ingó vagyontárgyra tervezett végrehajtás esetén az a körülmény, hogy a szóban forgó vagyontárgy korábbi lefoglalással, ingó vagy ingatlan jelzálogjoggal vagy zár alá vétellel érintett, valamint iv. tisztességtelen szerződési feltétel képezi a végrehajtás alapját vagy szolgál a tartozás összege meghatározásának alapjául.

21. A polgári perrendtartás 698. cikkének (1) bekezdése ezt követően úgy rendelkezik, hogy az adós egyéb jogorvoslati kérelmeiről – beleértve a jogcím semmisségére, valamint a követelés esedékességére, bizonyosságára, megszűnésére vagy összegére vonatkozó jogorvoslati kérelmeket – a megfelelő eljárásban döntenek, anélkül hogy az a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás felfüggesztését vagy megszűnését eredményezné.

II. A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

22. 2006-ban Juan Carlos Marí Merino, María Concepción Marí Merino és Juan Pérez Gavilán (a továbbiakban: adósok) jelzálog-fedezetű kölcsönszerződést kötöttek a következő feltételek mellett: tőke: 166 000 euró, a visszafizetés határideje: 25 év, a jelzáloggal terhelt vagyontárgy becsértéke: 195 900 euró.

23. 2009 januárjában megemelték a tőkét, a visszafizetés futamidejét pedig 34 év 4 hónapra hosszabbították meg.

24. 2013 októberében, amikor 102 750 euró összegben állt fenn tartozás, a kölcsönszerződés másodszerre is módosult az adózók kérelmére, amelyet azt követően nyújtottak be, hogy 375 napon keresztül elmulasztották a kölcsön esedékes törlesztőrészleteinek megfizetését. A tőkeösszeg visszafizetésének elősegítése érdekében a felek a fennmaradó 102 750 euró összegű tartozás tekintetében 40 éves visszafizetési határidőben állapodtak meg, valamint hozzájárultak a bíróságon kívüli értékesítéshez. Emellett rögzítették, hogy az ingatlan az adózók saját lakhatás céljára szolgáló lakóingatlana. A kölcsönszerződés módosítása a jelzáloggal terhelt eszköz újraértékelésével járt, amely eszköz hanyatló piaci körülmények között ekkorra már a becslések szerint 57 689,90 euró értéket képviselt.

25. Miután az adósok kilenc további törlesztőrészletet nem fizettek meg, a bank 2015 márciusában jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást kezdeményezett, és keresetet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, amelyben azt kéri, hogy az alpereseket kötelezzék a fizetésre, és amennyiben a tartozást nem fizetik meg, árverezzék el a jelzáloggal terhelt vagyontárgyat, és az árverés bevételéből fizessék meg a tartozás összegét a kamatokkal és a költségekkel együtt. Az árverés tekintetében a bank által megjelölt kikiáltási ár 57 684,90 euró.

26. Az adósok ezt követően kifogást nyújtottak be a végrehajtás ellen, és jelezték, hogy a végrehajtás alapját képező szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz. Az adósok álláspontja szerint a határidő-hosszabbítást, valamint a jelzáloggal terhelt vagyontárgy új becsértékét rögzítő rendelkezés tisztességtelen. Az adósok azzal érvelnek, hogy a futamidő-hosszabbítás pusztán csalétek volt ahhoz, hogy őket a vagyontárgy – végrehajtás alá vont személy kárára – lényegesen csökkentett becsértékének elfogadására ösztönözze. Ez az ő helyzetüket jelentősen rontotta, ezért a kölcsönszerződés módosításának általuk történő elfogadása a szerződéskötés feltételeire vonatkozó lényeges hibán alapul. A kifogás második indokaként az adósok azt állítják, hogy adottak azok a feltételek, amelyek a végrehajtás alá vont személyek gazdasági helyzete miatt a kölcsönvevő számára a helyes banki gyakorlatokról szóló kódex alapján lehetővé teszik, hogy megszabaduljon az adósságtól azon lakás fizetés helyetti átengedésével, amelyben bérlőként tartózkodik. Emellett kérték a végrehajtás megszüntetését.

27. Ennek következtében a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy a kölcsönszerződésnek a bank által 2013 októberében elvégzett módosítása tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősül-e, és hogy alkalmazható-e a 2005/29 irányelv.

28. Mivel kétségek merültek fel a 2005/29 irányelv releváns rendelkezéseinek helyes értelmezésével kapcsolatban, a kérdést előterjesztő bíróság az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a 2005/29 irányelvet, hogy a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásra vonatkozó, hatályos spanyol szabályozáshoz – a [polgári perrendtartás] 552. cikke (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 695. és azt követő cikkeihez – hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sem hivatalból, sem pedig valamelyik fél kérelmére történő ellenőrzését nem írja elő, ellentétes ezen irányelv 11. cikkével, azon okból, hogy megnehezíti vagy megakadályozza a szerződések és az olyan cselekmények bírói felülvizsgálatát, amelyekben tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fordulhatnak elő?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 2005/29 irányelvet, hogy a 11. cikkével ellentétes a spanyol szabályozáshoz – a Real-Decreto Ley 6/2012, de 9 de marzo (2012. március 9-i 6/2012. sz. királyi rendelet) 15. cikkével összefüggésben értelmezett 5. és 6. cikkéhez – hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely nem biztosítja a magatartási kódex tényleges betartását, ha a végrehajtást kérő ügy dönt, hogy azt nem alkalmazza?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a 2005/29 irányelv 11. cikkét, hogy azzal ellentétes az a spanyol nemzeti szabályozás, amely a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás során nem teszi lehetővé a fogyasztó számára, hogy a magatartási kódex tiszteletben tartását kérje, konkrétan a fizetés helyetti átengedés (*datio in solutum*) és az adósság megszűnése vonatkozásában – a 2012. március 9-i 6/2012. sz. királyi rendelet mellékletének 3. pontja, a Código de Buenas Prácticas (magatartási kódex)?”

29. A jelen eljárásban írásbeli észrevételeket a Bankia, a spanyol kormány és Írország, valamint a Bizottság nyújtott be; ugyanezen felek a 2018. február 7-én tartott tárgyaláson szóbeli észrevételt terjesztettek elő.

III. Elemzés

30. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett mindhárom kérdés lényegében a 2005/29 irányelv 11. cikkének helyes értelmezésére vonatkozik.

31. Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság pontosabban arra kíván választ kapni, hogy a 2005/29 irányelv 11. cikk értelmében a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére alkalmas „megfelelő és hatékony eszközök” alkalmazására vonatkozó tagállami kötelezettséggel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely az irányelv rendelkezéseinek végrehajtását jelzálogjog érvényesítésére irányuló eljárás keretében nem teszi lehetővé.

32. Második és harmadik kérdésével a nemzeti bíróság arra keres választ, hogy az említett megfelelő és hatékony eszközöknek valamely magatartási kódexnek való megfelelés kikényszerítését is biztosítaniuk kell-e. Más szóval a kérdést előterjesztő bíróság annak tisztázását kéri, hogy a 2005/29 irányelv alapján a fogyasztót milyen jogorvoslatok illetik meg abban az esetben, ha valamely kereskedő nem tartja be a magatartási kódexet.

33. A 2005/29 irányelv 11. cikke értelmében vett „megfelelő és hatékony eszközök” elemzését követően – az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre válaszként – azzal fogok foglalkozni, hogy az irányelv rendelkezéseit jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban is végre kell-e hajtani, annak érdekében, hogy az irányelv érvényesülése biztosított legyen. Ezt követően az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdéssel együttesen fogok foglalkozni, és tárgyalom a 2005/29 irányelvben foglalt magatartási kódexek által a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni küzdelemben betöltött szerepet.

A. Az első kérdéstről

1. Előzetes megjegyzések

34. Az uniós jog régóta elismeri a fogyasztók belső piac létrehozásában betöltött szerepét.⁶ Nem csupán arról van szó, hogy a fogyasztóvédelmi követelményeket figyelembe kell venni az uniós politikák és tevékenységek meghatározásakor és végrehajtásakor, hanem⁷ számos, kifejezetten a fogyasztókra vonatkozó uniós jogszabály is elfogadásra került.⁸ Az említett szabályozást két fő célkitűzés indokolja. Egyrészt a fogyasztóvédelem magas szintjét kell megvalósítani annak érdekében, hogy a fogyasztók bízzanak abban, hogy bármely tagállamban a legkedvezőbb ügyletet köthetik meg, másrészt pedig célja olyan keret létrehozása, amely elősegíti a határon átnyúló kereskedelmet és megkönnyíti a nemzetállamon kívüli piacokhoz való hozzáférést, ezáltal ösztönözve a versenyt.

35. A fogyasztókra vonatkozó valamennyi uniós jogszabályt egyrésztől a fogyasztók, másrésztől pedig a vállalkozások határon átnyúló ügyletek megkötésére való ösztönzése közötti feszültség jellemzi. Míg a magas szintű fogyasztóvédelem a fogyasztókra ösztönzően hat, a vállalkozásokat a túlzott „bürokrácia” visszafogja. Ez a kettősség olyan széttagolt jogi hátteret eredményezett, amely számos, a fogyasztóvédelmet különböző formákban és mértékben biztosító jogi aktusokból áll.

⁶ Lásd: az Európai Gazdasági Közösség fogyasztóvédelemről és a tájékoztatási politikára vonatkozó előzetes programjáról szóló, 1975. április 14-i tanácsi határozat (HL 1975. C 92., 1. o.). Lásd továbbá: az Európai Unió Alapjogi Chartájának 38. cikke, amely a korábbi ítélkezési gyakorlatot rögzíti.

⁷ Lásd az EUMSZ 12. cikkét.

⁸ Jelenleg közel 90 uniós jogszabály foglalkozik fogyasztóvédelmi kérdésekkel.

36. A 2005/29 irányelv az üzleti vállalkozások és fogyasztók közötti ügyletekre vonatkozó alapelveket rögzítő keretjogszabály, amelyet szükség esetén különös ágazati jogszabályok egészítenek ki.⁹ Az irányelv a teljes harmonizáció eszköze. A 2005/29 irányelvben foglalt kifejezett eltéréstől eltekintve¹⁰ a tagállamokban a fogyasztóvédelem egységes szintjét kell biztosítani.¹¹

37. A 2005/29 irányelv az Európai Unió egész területén az üzleti vállalkozások és fogyasztók közötti ügyletekben a fogyasztóvédelem ilyen szintjét a fogyasztók gazdasági magatartását potenciálisan hátrányosan befolyásoló kereskedelmi gyakorlatok átfogó ellenőrzését biztosító mechanizmus létrehozásával kívánja megteremteni.¹² Ennek érdekében olyan szankciórendszert hoz létre, amelynek célja, hogy a kereskedőket visszatartsa a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazásától, valamint az ilyen tisztességtelen gyakorlatok alkalmazását megszüntesse.¹³

38. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvet különösen széles tárgyi hatály jellemzi.¹⁴ A 2005/29 irányelv 2. cikkének d) pontja értelmében „kereskedelmi gyakorlat” „a kereskedő által kifejtett tevékenység, mulasztás, magatartási forma vagy megjelenítési mód, illetve kereskedelmi kommunikáció, beleértve a reklámot és a marketinget is”. Az irányelvet az üzleti vállalkozás és a fogyasztó közötti viszonyban termékekre vagy szolgáltatásokra vonatkozó kereskedelmi ügylet megkötése előtt, annak során és azt követően tanúsított kereskedelmi magatartásokra is alkalmazni kell.¹⁵

39. A 2005/29 irányelv 5. cikke a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok három fajtáját tiltja. Általánosságban véve a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen, amennyiben ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel, és torzítja vagy torzíthatja a fogyasztók ügylettel kapcsolatos döntését.¹⁶ Közélebről, tiltott a megtévesztő és agresszív kereskedelmi gyakorlat.¹⁷ Végül az irányelv olyan „feketelistát” rögzít, amely tartalmazza a minden körülmények között tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.¹⁸ A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok első két csoportjától eltérően az I. mellékletben felsorolt gyakorlatok minden körülmények között tisztességtelennek minősülnek és azok egyedi elbírálást nem igényelnek.

40. Az irányelvben foglalt rendelkezések végrehajtásának biztosítása az uniós tagállamok feladata, amely tagállamoknak – 2005/29 irányelv 11. cikkével összhangban – a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére alkalmas „megfelelő és hatékony eszközöket” kell alkalmazniuk. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés e követelmény, valamint a tagállamokat e követelmény következtében terhelő kötelezettségek értelmezésére vonatkozik.

9 Lásd: a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EKG irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvre) vonatkozó javaslat, COM (2003) 356 végleges.

10 Lásd: a 2005/29 irányelv 3. cikkének (9) bekezdése.

11 Lásd: a 2005/29 irányelv (11) preambulumbekzdése.

12 Lásd: a 2005/29 irányelv (11) preambulumbekzdése és 5. cikkének (1) bekezdése.

13 Lásd: a 2005/29 irányelv 11. és 13. cikke, valamint e tekintetben a 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 57. és 58. pont.

14 Lásd: 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

15 Lásd a 2005/29 irányelv 3. cikkének az irányelv 2. cikkének c) pontjával összefüggésben értelmezett (1) bekezdését. Lásd továbbá: 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 36. pont.

16 Lásd: a 2005/29 irányelv 5. cikkének (2) bekezdése.

17 Lásd: a 2005/29 irányelv 5. cikkének (4) bekezdése, valamint 6–9. cikke.

18 Lásd: a 2005/29 irányelv I. mellékletével összefüggésben értelmezett 5. cikkének (5) bekezdése.

2. A 2005/29 irányelv 11. cikke értelmében vett „megfelelő és hatékony eszközök”

41. A 2005/29 irányelv 11. cikkével összefüggésben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok miatti bírósághoz fordulás vagy a bírósági felülvizsgálat lehetőségét is magában foglaló, közigazgatási hatósághoz fordulás „megfelelő és hatékony eszközöknek” minősülnek. Az irányelvnek való megfelelés feladatával megbízott bíróságoknak és közigazgatási hatóságoknak hatáskörrel kell rendelkezniük a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetésére, vagy adott esetben arra, hogy már eleve megtiltsák a szóban forgó gyakorlatot. Emellett a 13. cikk alapján a tagállamoknak megfelelő szankciórendszert kell alkalmazniuk a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazó kereskedőkkel szemben.

42. Ugyanakkor e rendelkezések megfogalmazása és kontextusa alapján nem állapítható meg, hogy a tagállamok a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felülvizsgálatát egy adott típusú eljárásban – például jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében – kötelesek elvégezni.

43. Amint azt a bíróság következetesen megállapította, a 2005/29 irányelv tehát széles mérlegelési jogkört biztosít a tagállamok számára a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére irányuló nemzeti intézkedések megválasztásában, feltéve hogy ezek az intézkedések megfelelőek és hatékonyak, a megállapított szankciók pedig hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek.¹⁹

44. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében ugyanakkor előadja, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdése céljából a spanyol jogalkotó által létrehozott eszközök nem hatékonyak, mivel nem teszik lehetővé a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok – jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljáráshoz hasonló – sommás eljárás keretében történő felülvizsgálatát.

45. A tényleges érvényesülés elve megköveteli, hogy az egyéneknek jogokat biztosító uniós jogi rendelkezéseket hatékonyan hajtsák végre, a nemzeti eljárásjog pedig az uniós jog alkalmazását ne tegye lehetetlenné vagy rendkívül nehézé.²⁰

46. A 2005/29 irányelv kizárólag a kereskedőkkel szembeni szankciók alkalmazására vonatkozik, és – mint olyan – a fogyasztók számára nem biztosít szerződésre vonatkozó jogorvoslati jogot. A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv²¹ – jogkövetkezményként kifejezetten a szóban forgó szerződési feltétel érvénytelenségét vagy adott esetben a teljes szerződés érvénytelenségét előíró – 6. cikke (1) bekezdésétől eltérően ilyen rendelkezést a 2005/29 irányelv nem tartalmaz.

47. Fontos, hogy ezzel szemben a 2005/29 irányelv kifejezetten akként rendelkezik, hogy az irányelv alkalmazása nem érinti a szerződések jogát és különösen a szerződések érvényességére, létrejöttére és joghatásaira vonatkozó szabályokat.²² Amint arra a spanyol kormány rámutatott, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megállapítása ezért a kereskedő és a fogyasztó szerződéses jogviszonyában közvetlenül joghatásokat nem válthat ki.²³

19 Lásd: 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

20 Lásd: 2013. május 30-i Jörös ítélet, C-397/11, EU:C:2013:340, 29. pont.

21 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:
„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

22 Lásd: a 2005/29 irányelv 3. cikkének (2) bekezdése.

23 Lásd e tekintetben még: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 45. pont; 2012. november 8-i SKP végzés, C-433/11, EU:C:2012:702, 30. pont. A kérdés részletes tárgyalását illetően lásd: Trstenjak főtanácsnok Pereničová és Perenič ügyre vonatkozó indítványa, C-453/10, EU:C:2011:788, 82–85. pont.

48. A 2005/29 irányelv inkább a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot alkalmazó kereskedővel szembeni szankció alkalmazására irányul. Ezért a tagállamok a 2005/29 irányelv tényleges érvényesülése érdekében pusztán arra kötelesek, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazó kereskedőkkel szemben megfelelő szankciórendszert írjanak elő.²⁴

49. A spanyol jog értelmében megállapításra irányuló eljárás keretében a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállására hivatkozni lehet. Az ilyen, megállapításra irányuló eljárás megindítása azonban a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárást nem függeszti fel és az ügyben eljáró bíróság sem hozhat ideiglenes intézkedést.

50. Ez felveti azt a kérdést, hogy a 2005/29 irányelv tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében lehetővé kell-e tenni a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban eljáró bíróság számára, hogy az irányelv alapján szankciót alkalmazzon vagy valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása iránti eljárás megindítása esetére szükséges-e ezen eljárás végrehajtási eljárást felfüggesztő hatályáról rendelkezni.

3. A 2005/29 irányelv jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban történő alkalmazása

51. A tényleges érvényesülés elvét illetően a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében minden esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy egy nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi-e az uniós jog alkalmazását, meg kell vizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek a különböző nemzeti hatóságok előtti teljes eljárásban betöltött helye, valamint alkalmazása és sajátosságai.²⁵

52. A jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás tárgya jelzálogjogból eredő végrehajtható okirat végrehajtása. Ez az eljárás feltételezi, hogy az érintett vagyontárgyat korábban biztosítékként jelzálogjoggal terhelték meg, és hogy a hitelező a földhivatalnál nyilvántartásba vett közjegyzői okirattal megerősített végrehajtható okirattal rendelkezik, amelyre a hitelező végső megoldásként hivatkozhat, ha az adós a visszafizetési kötelezettségét nem teljesíti. A végrehajtási eljárás célja, hogy jogok végrehajtható okirat alapján történő gyors és hatékony érvényesülését szolgálja.²⁶

53. Az eljárásgazdaságosság érdekében a spanyol jogalkotó korlátozta a jelzálogjog érvényesítésével szemben felhozható kifogások körét. Magának a jelzálogjognak az érvényességével kapcsolatos kifogásoktól eltekintve, a bírósági felülvizsgálat arra korlátozódik, hogy a végrehajtható okirat tartalmaz-e tisztességtelen szerződési feltételeket; ezt a rendelkezést a Bíróság Aziz ügyben hozott ítéletét²⁷ követően iktatták be.

54. A Bíróság ugyanis a 93/13 irányelvvel összefüggésben előterjesztett ezen ügyben az állandó ítélkezési gyakorlattal összhangban megállapította, hogy valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárás keretében történő felülvizsgálatára való jogosultság megtagadása a fogyasztót tisztességtelenül hátrányos helyzetbe hozná, mivel előfordulhatna, hogy az említett fogyasztónak kizárólag kártérítésből álló utólagos védelmet nyújthatna, amely – a Bíróság álláspontja szerint – tökéletlennek és elégtelennek bizonyulna.²⁸ Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti szabályozás ellentétes az uniós joggal.²⁹

24 Lásd e tekintetben: 2015. április 16-i UPC Magyarország ítélet, C-388/13, EU:C:2015:225, 58. pont.

25 Lásd: 2013. május 30-i Jörös ítélet, C-397/11, EU:C:2013:340, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

26 Lásd ennek részletesebb tárgyalását: a Sánchez Morcillo és Abril García ügyre vonatkozó indítványom, C-169/14, EU:C:2014:2110, 60–64. pont. Lásd továbbá: Kokott főtanácsnok Aziz ügyre vonatkozó indítványa, C-415/11, EU:C:2012:700, 55. pont.

27 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164.

28 Lásd: 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 60. pont.

29 Lásd: 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 63. és 64. pont.

55. A kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében arra utal, hogy ugyanez kell, hogy vonatkozzon a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra, mivel a megállapítás iránti eljárás nem bír felfüggesztő hatállyal. Amennyiben a megállapítás iránti eljárásban történő ítélethozatal megelőzően kellene a vagyontárgyra a végrehajtást vezetni, előfordulhatna, hogy a kereskedővel szemben meghozott döntésnek nem lehetne érvényt szerezni, ami a fogyasztót tisztességtelenül hátrányos helyzetbe hozná. Feltehetőleg ezért véli úgy a Bizottság is, hogy az Aziz ítéletben foglalt ítélkezési gyakorlatot ki kellene terjeszteni a jelen ügyre.³⁰

56. A szóban forgó ügyet azonban meg kell különböztetni ettől az ítélkezési gyakorlattól.

57. A 2005/29 irányelv és a 93/13 irányelv a fogyasztónak eltérő jogokat biztosítanak. A 93/13 irányelv értelmében a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása a szóban forgó szerződési feltétel vagy – adott esetben – a teljes szerződés érvénytelenségét eredményezi.³¹ A 93/13 irányelv tehát olyan jogorvoslatról rendelkezik, amely közvetlenül érinti a kereskedő és a fogyasztó közötti szerződéses jogviszonyt. A Bíróság ezért hajlott arra, hogy ezt a jelzőjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban lehetővé tegye, különös tekintettel arra, hogy az ügy a fogyasztó otthonát érintette.³²

58. Másrészt a 2005/29 irányelv a fogyasztó javára nem rendelkezik egyedi szerződésre vonatkozó jogorvoslatról, és – a fentieknek megfelelően – az irányelv értelmében valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása kizárólag azt eredményezheti, hogy a szóban forgó kereskedővel szemben szankciót szabnak ki.³³ Az ilyen megállapítás tehát nem akadályozhatja meg a jelzőjog érvényesítését, a megállapítás iránti eljárás kimenetele pedig a szerződést nem érinti. A fogyasztó még akkor sem kerülne tisztességtelenül hátrányos helyzetbe, ha a megállapítás iránti eljárásban az ítélet a tartozás végrehajtását követően születne meg. A megállapítás iránti eljárásban hozott határozat valójában egyáltalán nem érinti a fogyasztó jelzőjog érvényesítése iránti eljárásban elfoglalt jogi helyzetét.

59. Sőt, a szóban forgó ügyben a fogyasztó állítólagosan tisztességtelenül hátrányos helyzetét nem a jelzőjog végrehajtása – mint olyan – eredményezi, hanem az inkább a vagyontárgy – árverésen kikiáltási ár meghatározására alkalmazott – új becsértékéből ered. Az adósok attól tartanak, hogy a vagyontárgyukra az árverésen nem kapnak majd olyan jó ajánlatot, mint amelyet magasabb kikiáltási ár esetén kapnának. Amint arra a tárgyaláson a spanyol kormány rámutatott, az adósok által hivatkozott kár az árverés befejezését megelőzően pusztán hipotetikus. A jelzőjog vagy a tartozás összege nem vitatott: inkább a tartozásból az árverés befejezését követően fennmaradó összeg és az értékesítés bevételeinek a fennálló tartozással szembeni elszámolása a kérdés. Amennyiben a megállapítás iránti eljárásban eljáró bíróság megállapítja valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegét, a jelzőjog érvényesítését követően kártérítés ítéltető meg. Az adósok számára ez a végrehajtási eljárásnak – a megállapítási eljárásban való határozathozatalig történő – felfüggesztésével azonos eredménnyel járna.

30 Habár ez ellentmondani látszik „a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelv végrehajtására/alkalmazására vonatkozó iránymutatás” című bizottsági szolgálati munkadokumentumnak (SWD(2016) 163 final), amelynek keretében a Bizottság rögzíti, hogy a 93/13 irányelvtől eltérően a 2005/29 irányelv a szerződéseket nem érinti (1.4.5. pont).

31 Lásd: a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése.

32 Lásd e tekintetben: 2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet C-34/13, EU:C:2014:2189, 62. pont és azt követő pontok.

33 Lásd: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 45. pont; 2012. november 8-i SKP végzés, C-433/11, EU:C:2012:702, 30. pont. Lásd a kérdést részletes tárgyalását: Trstenjak főtanácsnok Pereničová és Perenič ügyre vonatkozó indítványa, C-453/10, EU:C:2011:788, 112–125. pont.

60. Ami a 2005/29 irányelv azon előírását illeti, miszerint a tagállamoknak gyorsított eljárás keretében kell gondoskodniuk a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdéséről, az ilyen eljárás valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének utólagos megállapítása esetében nem, hanem kizárólag akkor alkalmazható, ha a bíróságtól az alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megszüntetését kérik.³⁴

61. Álláspontom szerint ezért az, hogy a megállapítás iránti eljárás nem bír felfüggesztő hatállyal, nem teszi a 2005/29 irányelv alkalmazását lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé még akkor sem, ha a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban nem vizsgálhatók felül.

62. Ugyanakkor bizonyos fenntartással kell élni, amennyiben valamely szerződési feltétel tisztességességének a 93/13 irányelvvel összhangban történő felülvizsgálatát a bíróság akár hivatalból, akár valamely fél kérelmére – az alapeljárás tárgyát képező ügyhöz hasonlóan³⁵ – elrendeli.

63. Valamely szerződési feltétel tisztességességének vizsgálata során a szóban forgó szerződés megkötésének összes körülményét figyelembe kell venni. Valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegének megállapítása többek között az egyik olyan elem, amelyre a hatáskörrel rendelkező bíróság értékelését alapíthatja.³⁶ Ezért a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok bírósági felülvizsgálatát jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásokban is lehetővé kell tenni annyiban, amennyiben az a 93/13 irányelv alapján valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének kellő értékeléséhez szükséges.³⁷ Ebben az összefüggésben azonban nem szükséges, hogy a jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtásban eljáró bíróság valamely kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen jellegét a 2005/29 irányelv értelmében megállapíthassa és ennek megfelelő szankciót alkalmazzon. Sem a megállapítás, sem pedig a szankció alkalmazása nem érinti a végrehajtási eljárást.

64. Ezenfelül, amint azt a Bíróság a Pereničová és Perenič ítéletben hangsúlyozta, valamely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállására vonatkozó megállapítás „automatikusan és önmagában” nem alapozza meg a vitatott feltételek tisztességtelen jellegét, ezért közvetlenül és azonnal nem hat ki a szerződés 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében vett érvényességére.³⁸ A 93/13 irányelvvel összhangban számos további kritériumnak kell teljesülnie. Például a szóban forgó szerződési feltétel nem lehet a kereskedő és a fogyasztó egyedi tárgyalásainak eredménye.³⁹ Az alapeljárást illetően azonban számomra úgy tűnik, hogy a kérdéses szerződési feltétel tárgyalások eredménye lehetett. Az adósok a kölcsön visszafizetési időszakának meghosszabbítását kérték, a bank pedig hozzájárult e meghosszabbításhoz, azzal a feltétellel, hogy a jelzalogjoggal terhelt vagyontárgyat újra kell értékelni. Következésképpen úgy tűnik, hogy a fent említett fenntartás a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő ügyben nem alkalmazható. Mindenesetre a nemzeti bíróságnak még akkor is kellően figyelembe kell vennie a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megállapításával kapcsolatban a 93/13 irányelv által előírt összes követelményt, ha tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállását állapítja meg.

34 Lásd: a 2005/29 irányelv 11. cikke (2) bekezdésének harmadik albekezdése.

35 Az alapeljárásban az adósok azzal is érveltek, hogy a jelzaloggal terhelt vagyontárgy új becsértékét rögzítő szerződési feltétel tisztességtelen.

36 Lásd: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 42–44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

37 Lásd e tekintetben: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 43. pont; a kérdés részletes tárgyalását lásd: Trstenjak főtanácsnok Pereničová és Perenič ügyre vonatkozó indítványa, C-453/10, EU:C:2011:788, 115–125. pont; Kokott főtanácsnok Margarit Panicello ügyre vonatkozó indítványa, C-503/15, EU:C:2016:696, 128. pont.

38 Lásd: 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 44–46. pont.

39 Lásd: a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése.

65. Az ilyen felülvizsgálat lefolytatásához elegendő, ha – a polgári perrendtartás 695. cikkéhez hasonlóan – létezik a 93/13 irányelv alapján a szerződési feltételek felülvizsgálatát előíró rendelkezés. A 2005/29 irányelv alapján nem szükséges a jelzálogjog érvényesítése iránti eljárással kapcsolatban külön kifogási okokról rendelkezni. Amennyiben valamely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen szerződési feltételben nyilvánul meg, az említett gyakorlat az adott szerződési feltétel 93/13 irányelv alapján történő vizsgálatának és az irányelvben a fogyasztók javára biztosított jogok szabályszerű érvényesítésének keretében vizsgálható felül.

66. Következésképpen a 2005/29 irányelv 11. cikkével nem ellentétes az alapügyben szereplőhöz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sem hivatalból, sem pedig valamelyik fél kérelmére történő ellenőrzését nem írja elő a jelzálogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásban.

B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről

67. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság annak értelmezését kéri, hogy a 2005/29 irányelv alapján a fogyasztót milyen jogorvoslatok illetik meg abban az esetben, ha valamely kereskedő nem tartja be a magatartási kódexet.

68. Az írásbeli észrevételt előterjesztő összes fél előadja, hogy a magatartási kódexek a 2005/29 irányelv alapján nem kényszeríthetők ki.

69. Egyes tagállamokban a magatartási kódexek hagyományosan arra szolgálnak, hogy egy adott ágazatban önkéntes alapon meghatározzák a kereskedőkre irányadó magatartási normákat és szabályokat. Ezen önszabályozási jellegű kódexek célja, hogy a fogyasztók számára érthető módon, részletesen ismertessék a jogi előírásokat, és hogy – erre irányuló jogszabályi rendelkezés hiányában – bizonyos ágazati szabványokat határozzanak meg.⁴⁰ Ennek megfelelően a magatartási kódexek az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben tanúsított tisztességtelen magatartásának leküzdését szolgálják, és azok célja valamelyest átfedésben van a 2005/29 irányelv céljával. Fontos azonban, hogy a magatartási kódex önszabályozási jellegű eszköz. Az ellenőrzés kizárólag egy adott ágazaton belül valamely konkrét kódexet magukra nézve kötelezőnek elismerő tagok egymás közötti viszonyában tanúsított magatartásokra terjed ki. Másrészt a 2005/29 irányelv előírja, hogy a tagállamok az irányelv rendelkezéseit jogszabály erejénél fogva, átfogó jelleggel kötelesek végrehajtani.

70. Mindezek alapján milyen szerepet tölt be tehát a magatartási kódex a 2005/29 irányelvben, és a magatartási kódex betartása kikényszeríthető-e az irányelv alapján?

71. A 2005/29 irányelvben foglalt meghatározás szerint a „magatartási kódex” „az a megállapodás vagy – törvény, rendelet vagy közigazgatási rendelkezés által előírt – szabálygyűttes, amely meghatározza a kereskedők magatartását”⁴¹. Amint arra Írország rámutatott, a magatartási kódex ezért fogalmilag nem kötelező erejű, továbbá nem rendelkezik jogszabályi besorolással, illetve nem érvényesül jogszabályként. Ezért úgy tűnik, hogy ez a meghatározás már eleve ellentétes a magatartási kódex betartásának bíróság előtt történő kikényszerítésével.

⁴⁰ Lásd a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvre) vonatkozó javaslatot, COM (2003) 356 végleges, 72. pont.

⁴¹ Lásd: a 2005/29 irányelv 2. cikkének f) pontja.

72. A 2005/29 irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fennállásának megállapítása terén szerepet szán a magatartási kódexeknek. Egyrészt a 2005/29 irányelv I. mellékletében szereplő, minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok fekete listája két, magatartási kódexekkel kapcsolatos kereskedelmi gyakorlatot tartalmaz. Először is annak valótlan állítása, hogy a kereskedő a magatartási kódex aláírója, másodszer pedig annak valótlan állítása, hogy egy magatartási kódexet valamely közjogi, vagy egyéb szervezet jóváhagyott, automatikusan valamely tisztességtelen gyakorlat fennállásának megállapítását eredményezi.⁴²

73. Másrészt a magatartási kódexben foglalt előírások és szabványok egyikét képezik azoknak a bizonyítékoknak, amelyeket valamely tisztességtelen kereskedelmi magatartás fennállásának 2005/29 irányelv 5–9. cikke alapján végzett vizsgálata során figyelembe kell venni. Jelesül a magatartási kódexek bizonyíthatják az adott ágazatban a szakmai gondosságra vonatkozó követelményeket.⁴³

74. A 2005/29 irányelv azonban valamely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállásával kapcsolatban további követelményeket ír elő. Pusztán az, hogy a kereskedő nem tartott be valamely magatartási kódexet, önmagában és automatikusan nem eredményezi valamely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállásának megállapítását. Az irányelv értelmében az egyedi ügy tényállására figyelemmel kell megvizsgálni, hogy a szóban forgó kereskedelmi ügylet az irányelv 5–9. cikkében meghatározott szempontok alapján tisztességtelen-e.⁴⁴

75. A 2005/29 irányelvnek a kérdést előterjesztő bíróság által kifejezetten hivatkozott 10. cikke – azon kívül, hogy meghatározza a magatartási kódexek által a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok fennállásának megállapításában betöltött szerepet – akként rendelkezik, hogy a bírósági eljárás vagy a közigazgatási hatóságnál történő panasztétel mellett a magatartási kódexek felelősei is ellenőrizhetik a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. A magatartási kódexek ezért kiegészítő ellenőrzési eszköz létrehozása révén segíteni hivatottak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdését. A magatartási kódexekben rögzített előírások és szabványok célja, hogy segítsék a kereskedőket az irányelvben foglalt elveknek az adott ágazatban, napi szintű üzleti tevékenységük során történő alkalmazásában.⁴⁵ A 10. cikkben foglalt kifejezett rendelkezésnek megfelelően a magatartási kódexek felelősei által végzett ellenőrzés „soha nem tekinthető” bíróság vagy közigazgatási hatóság előtti jogorvoslatnak, és nem teszi a magatartási kódexek tartalmát jogi úton kikényszeríthetővé.

76. Fontos, hogy még akkor is, ha a magatartási kódex betartásának kereskedő általi elmulasztása miatt valamely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat fennállása megállapítást nyer, ennek a 2005/29 irányelv alapján egyedül az lehet a jogkövetkezménye, hogy a szóban forgó kereskedővel szemben szankciót szabnak ki. A fenti 47–49. pontban szereplő okfejtésnek megfelelően, és amint arra a magatartási kódexek kikényszerítésével kapcsolatban a Bizottság és a spanyol kormány is rámutatott, az irányelv a fogyasztó javára nem biztosított egyedi szerződésre vonatkozó jogorvoslatot.

77. Mivel a 2005/29 irányelv nem biztosít szerződésre vonatkozó olyan jogorvoslatot, amellyel a fogyasztó kikényszeríthetné valamely magatartási kódex betartását, az egyes tagállamok feladata meghatározni a kódex be nem tartásának jogkövetkezményeit, feltéve hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdésére alkalmas „megfelelő és hatékony eszközöket” biztosítanak.

⁴² Lásd: a 2005/29 irányelv I. mellékletének 1. és 3. pontja.

⁴³ Lásd a 2005/29 irányelv (20) preambulumbekzdését, amelynek értelmében „[...] azokban az ágazatokban, amelyekben kötelező különös követelmények vonatkoznak a kereskedők magatartására, helyénvaló, hogy e követelményekből az adott ágazatban a szakmai gondosságra vonatkozó követelmények is nyilvánvalóak legyenek. [...]”. Lásd még e tekintetben a 2005/29 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének b) pontját.

⁴⁴ Lásd e tekintetben: a 2005/29 irányelv (17) preambulumbekzdése, valamint 2016. szeptember 7-i Deroo-Blanquart ítélet, C-310/15, EU:C:2016:633, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2013. január 17-i of Köck ítélet, C-206/11, EU:C:2013:14, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2013. szeptember 19-i CHS Tour Services ítélet, C-435/11, EU:C:2013:574, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2017. október 19-i Europamur Alimentación ítélet, C-295/16, EU:C:2017:782, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

⁴⁵ Lásd a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EKG irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvre) vonatkozó javaslatot, COM (2003) 356 végleges, 72. és 73. pont.

78. A spanyol jog – különösen a helyes banki gyakorlatokról szóló kódexre tekintettel – a Banco de Españánál (spanyol központi bank) benyújtható panaszról rendelkezik. A panasz a kódex valamely hitelintézet általi betartásának állítólagos elmulasztására hivatkozással a Banco de Españánál nyújtható be, amely pénzbírságot szabhat ki, és utasíthatja az érintett bankot a kódex betartására. Ez összhangban van a 2005/29 irányelvben a magatartási kódexekre tekintettel előírt, fent ismertetett követelményekkel.⁴⁶

79. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2005/29 irányelvvel nem ellentétes az alapügyben szereplőhöz hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely nem biztosít a fogyasztó számára egyedi szerződésre vonatkozó jogorvoslatot arra az esetre, ha a kereskedő a magatartási kódexet nem tartja be.

IV. Véggöveztetés

80. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Juzgado de Primera Instancia No 5 de Cartagena (cartagenai 5. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

- 1) A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel („Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) nem ellentétes a jelzalogjog érvényesítése iránti végrehajtási eljárásra vonatkozó, hatályos spanyol szabályozáshoz, vagyis a Ley de Enjuiciamiento Civil (polgári perrendtartás) 552. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 695. és azt követő cikkeihez hasonló olyan nemzeti szabályozás, amely a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sem hivatalból, sem pedig valamelyik fél kérelmére történő bírósági ellenőrzését nem írja elő.
- 2) A 2005/29 irányelvvel nem ellentétes az alapeljárás tárgyát képező spanyol szabályozáshoz hasonló olyan szabályozás, amely nem biztosít fogyasztó számára egyedi szerződésre vonatkozó jogorvoslatot arra az esetre, ha a kereskedő a magatartási kódexet nem tartja be.

⁴⁶ A vizsgálat tárgyát képező ügyben a Bankia és a spanyol kormány azon az állásponton vannak, hogy a helyes banki gyakorlatokról szóló kódex valójában nem a 2005/29 irányelv értelmében vett „magatartási kódex”. A 6/2012. sz. királyi törvényerejű rendelet 5. cikkének (4) bekezdésével és 15. cikkével összhangban ugyanis a helyes banki gyakorlatokról szóló kódex jogi aktuson alapul, és az a hitelintézet általi csatlakozást követően jogilag kötelező. Következésképpen úgy tűnik, hogy a helyes banki gyakorlatokról szóló kódex valójában nem az irányelv értelmében vett magatartási kódex. Ez azonban olyan ténybeli kérdés, amelyet – a „magatartási kódexre” vonatkozóan a 2005/29 irányelv 2. cikkének f) pontjában foglalt meghatározásának szem előtt tartásával – a nemzeti bíróság feladata eldönteni.